

Nora

Historiallinen romaani

Merete Pryds Helle

Merete Pryds Helle

Nora

SAGA Egmont

Nora

Translated by Jaana Palanterä

Original title: *Nora*

Original language: Danish

Copyright © 2019, 2022 Merete Pryds Helle and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728571767

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

*Tulevaisuus ei koskaan saavu,
sillä kun se saapuu, se on nykyaikaa.*

Kristinen talo

Nyt kun Nora on kaksitoistavuotias, hän saa alkaa käydä koulua. Opettaja Langnes kulkee tilalta toiselle ja pitää koulua niille lapsille, jotka pääsevät paikalle. Opettaja tulee viettämään kaksi päivää Kristinen luona, ja Nora on siellä yötä. Anne-Marie on laittanut vaatteet valmiiksi ja auttaa alusvaatteet Noran päälle. Villaiset sukat pysyvät ylhäällä sinisten sukkanauhojen avulla. Anne-Marie on niin hyvä virkkaamaan. Villahousut ovat pitkän villahameen alla, jossa on sininen kukkakuvioinen koristereunus. Noralla on kirjottu takki ja huivi, myssy ja kauluri, jonka hän vetää nenäänsä saakka. Lopuksi hän kiskaisee jalkaansa suuret nahkasaappaat, joissa on lampaankarvavuori. Aamuyö häilyy ikkunan takana tähtineen ja tunturin takana hohtavine kuineen.

Bertha sitoo porstuaan nostettuun kelkkaan sinisen puurasian, johon on maalattu päivänkakkaroita.

– Se on täynnä herkkuja, hän sanoo iloisesti.

Hän vetää Noran halaukseen, ja rasvan, etikan ja mustikkahillon ja kalan ja sokerin haju, joka leijuu pilvenä Berthan ympärillä, tuntuu hyvältä. Noran isä tulee ulos työhuoneestaan, jossa hän on kertomansa mukaan istunut aamuviidestä, sillä aikainen lintu madon nappaa.

– Se Langnes, isä kysyy, – laulaako hän virsiä teidän kanssanne?

– Harvoin, Nora valehtelee.

Opettaja Langnes aloittaa joka kouluaamun virrellä, mutta Nora haluaa mieluiten välttää kiukkukohtaukselta aamutuimaan.

– Sellaisia pitää varoa, isä sanoo. – Opettaja voi sekoittaa oppilaidensa pään.

Anne-Marie napittaa Noran takin.

– Hän ei voi seisoa sisällä kaikissa näissä vaatteissa, Anne-Marie sanoo.

Isä kumartaa ja palaa työhuoneeseensa ja sulkee oven. Bertha nostaa kelkan ulos porstuasta. Pari pilveä roikkuu matalalla. Ne ovat kuin tunturimarjoja, jotka odottavat poimituksi tulemista. Hevoset korskuvat tallissa, mutta muuten on hiljaista. Ilma on raikasta kuin näkymätön lumi. Lysgårdenin ikkunoista näkyy valonkajoa, ja Anne-Marie sytyttää lyhdyt, jotka on sidottu kelkan eteen.

– Liikkeelle, hän sanoo aivan kuin Nora olisi hevonen.

Liikkuminen hangella täyttää Noran ilolla – hän on kuin lintu, joka lentää matalalla raikkaassa ilmassa hiljaisten tuntureiden välissä, joiden hahmot ilmestyvät hitaasti esiin pimeydestä. Kuuluu linnun laulua, pensaissa rapisee, hänen oma hengityksensä kohisee. Hän kykenee kuulemaan äänien takaisen hiljaisuuden, joka on äänten koti, silloin kun hän ei ole paikalla. Hän istuu kelkkaan, kun tie viettää alas tai jalakset liukuvat

muuten vauhdikkaasti, samalla kun päivänvalon pilkahdus näkyy hänen vasemmalla puolellaan, edelleen niin heikkona, ettei sillä ole minkäänlaista valtaa yötaivasta vastaan.

Nora tulee surulliseksi, kun hän näkee valaistut ikkunat tien tehdessä viimeisen käänöksensä kohti Moldea ja hänen täytyy jarruttaa ja pysähtyä. Hänen takanaan tulee reki, jossa on kilisevät kulkuset, siinä tulevat Råkhaugenin lapset.

Kristine asuu valkoisessa puutalossa, jossa on eläiminä ainoastaan muutama kana ja porsas, jota lihotetaan jouluksi. Myös talon sisällä leijuva tuoksu on erilainen. Lysgårdenissa tuoksuu etikalta ja juustolta ja hevosilta ja piipputupakalta, mutta täällä ilma on täynnä omenoita. Kun heillä Lysgårdenissa on saksanseisojia, joiden kanssa Noran isä käy metsällä, on Kristinen äidillä pieni valkoinen koira, joka tepastelee tiiviisti äidin kannoilla ja vaikuttaa tyhmältä. Kristinen äiti sanoo, että siinä on se etu, että sen rinnalla kaikki tuntevat olevansa älykkäitä.

Päätalon ovi avataan, ja ovella seisovat Kristinen äiti ja opettaja Langnes ja heidän takanaan Kristinen veljet Helge ja Frode. Nora miettii, kaipaako Kristinen äiti miestä, jonka kanssa seistä rinnakkain ovella, kuten hänen oma isänsä sanoo kaipaavansa vaimoa, joka touhuu pöydän ympärillä, kun on vieraita. Nora on toivonut, että hänen isänsä menisi naimisiin Kristinen äidin kanssa, mutta isä sanoo, että siinä on sellainen nainen, joka saa miehen tuntemaan itsensä pieneksi.

Oline-piika tulee ulos ja ottaa oppilaiden ruokarasiat ja kantaa ne keittiöön. Hänen takaansa ilmestyy Kristine, joka kiskoo Noran mukanaan sisälle taloon, aivan kuin Råkhaugenin lapset olisivat vain näkymättömiä lumihiuksia. Olohuoneeseen on asetettu riviin tuolit ja seslonki, ja sinne on kannettu myös

talon pöydät. Kristine auttaa Noraa riisumaan ulkovaatteensa ja ripustaa ne tuolille lähelle jylisevää kamiinaa, joka tuntuu lämpimämmältä kuin se, mikä on kotona Lysegårdenissa. Samalla Kristine kuiskuttaa Noralle, että opettaja Langnes on tylsimys, joka luulee tietävänsä kaiken, mutta kun Kristine kysyi, miten juustoa valmistetaan, opettaja ei tiennyt.

Viimeiset lapset saapuvat pihaan; nyt heitä on yhteensä kaksitoista. Pikkuhiljaa kaikki saavat ulkovaatteensa ja kenkensä riisuttua. He vaihtavat jalkaansa puukengät ja tulevat sisään ja istuvat paikoilleen. Opettaja Langnes asettuu ikkunan edessä olevan suuren pöydän taakse ja seisoo kädet kohotettuina, kuten pastori Hansen tekee johtaessaan kirkkokuoroa. Neniä niistetään ja pyyhitään kylmyyden kaikutessa lapsista, ja aurinko täyttää ikkunan opettaja Langnesin takana.

– Aloitamme laululla, opettaja sanoo, samalla kun Kristinen äiti jakaa virsikirjat.

He laulavat *Taivaaseen käy tiemme*. Onneksi sekä Kristine Noran vieressä että Pettersonin veljekset hänen takanaan laulavat niin lujaa, että Nora voi tyytyä vain liikuttamaan suutaan, jolloin hän ei tuota pettymystä kotona olevalle isälleen tai edessään seisovalle opettaja Langnesille.

Virren jälkeen opettaja Langnes kertoo Napoleonin Egyptin valloituksesta, ja miten keisarilla oli mukanaan tiedemiehiä, jotka tutkivat paikallisia tapoja ja flora, joka tarkoittaa kasveja, ja jopa geologiaa.

Ajatus siitä, että voisi lähteä tutkimusretkelle Egyptiin, saa Noran sisimmän kuohumaan. Opettaja Langnes sanoo, että Egyptissä vuoret ovat auringon polttamia ja hiekan peitossa, ja että siellä ratsastetaan kameleilla hevosten sijaan, koska kamelit

voivat varastoida vettä kyttyröihinsä ja siksi kulkea pitkiä matkoja hiekkaisessa vuoristossa.

– Vähän kuin imettäjät, Kristine kuiskaa Noralle. – He kantavat maitoa rinnoissaan.

Sen jälkeen heidän tulee raapustaa Länsirannikon kaupungit kirjoitustauluihinsa ilman kuiskuttelua toisilleen. Nora näkee, että Kristine kirjoittaa enemmän nimiä kuin hän itse, mutta ne ovat varmaankin tuntemattomia kaupunkeja, joista kukaan ei ole koskaan kuullutkaan. Aurinko on liikkunut puoliksi ikkunakarmien ohi, ja kynien kuiva ääni tauluja vasten täyttää tuvan. Oline tulee sisään heidän ruokiensa kanssa, jotka on laitettu lautasille. Ruoan jälkeen on laskennon aika. Nora etsii numeroiden edessä, jotka kasautuvat keoiksi hänen taululleen, mutta onneksi niin monet tarvitsevat apua, että Kristine voi kuiskata hänelle vastauksen. Kun heiltä sen jälkeen kuulustellaan kertotaulua, Nora on onnekas saadessaan kahdentoista kertotaulun, joka on niin ihana ja säntillinen, että hän muistaa sen aina. Aurinko katoaa ikkunan takaa, ja harmaa valo kiskoo päivää kohti iltapäivän pimeyttä. Reki tulee hakemaan Råkhaugenin lapsia, ja toiset lapset hakevat kelkkansa. Vain Susanne ja Nora jäävät, ja Oline tarjoaa keittiössä lammasteittoa heille ja pojille. Opettaja Langnesin ja Kristinen äidin mielestä taas on hauskaa syödä omissa pöydissä olohuoneessa, aivan kuin he olisivat koulussa.

– Muistakaa, että Jumala on tärkein opettajanne, opettaja Langnes sanoo sulkiessaan olohuoneen viereisen oven.

Nora on näyttämässä miehelle kieltä, mutta painaa hampaansa kiinni kieleen nähdessään, että Susanne piirtää sormilla oveen ristin, ja Nora tulee ajatelleeksi sitä, että Susanne on papin tytär. Oline viheltelee tehdessään ruokaa, rautaliesi

lämmittää ihanasti, ja ilmassa väreilee ohut jauhausva taikinasta, jota hän valmistaa yöksi.

Helge ja Frode säntäilevät keittiönpöydän ympärillä Froden huutaessa, että Helge on peikko.

– Ja nyt minä syön teidät, Helge sähähtää.

Äiti liihottaa keittiöön kirjontakehys kädessään ja koira kannoillaan. Hän osoittaa poikia ompeluneulalla ja sanoo, että Kristinen pitää viedä heidät ylös leikkimään nukkekodilla. Kristine nostaa käsivartensa puuskaan.

– En halua, hän sanoo.

Nora katsoo kauhistuneena Kristineä, ja Susanne näyttää aivan yhtä hämmästyneeltä. Kristinen äiti nipistää Kristineä korvalehdestä ja komentaa heidät yläkertaan, ja vihdoinkin Nora näkee nukkekodin, josta kaikki Moldessa puhuvat.

Pojat syöksyvät ensimmäisinä pimeitä portaita vintille, jossa tuoksuu aivan samalta kuin muuallakin talossa, mutta täällä onkin iso kori täynnä omenoita ja päärynöitä. Kristine avaa oven päätyhuoneeseen, ja Susanne seuraa perässä kynttilälyhdyn kanssa, joka langettaa pehmeän valokeilan lattialle. Nora seuraa aivan Susannen kannoilla. Heidän päällään on pimeyden huppu, johon heidän päänsä työnnetään. Kristine nostaa lyhdynkuvun ylös ja käyttää kynttilää sytyttääkseen muut päätyhuoneen lamput. Pimeydestä nousee esiin valkoinen nukkekoti aivan kuin laiva, joka seilaa vuonon pohjukkaan. Se täyttää koko huoneen. Nukkekodissa on kaksi korkeaa ikkunaa molemmilla puolilla ovea, jonka Helge avaa vilkaisten kysyvästi Kristineä.

– Tämä on ainoa asia, jonka isä jätti meille, hän sanoo. – Se on tyhjä kuin muna, jonka harakka on imaissut tyhjäksi.

– Me voimme täyttää sen! Nora sanoo.

He menevät varovasti sisään matalasta ovesta ja seisovat tiiviisti kiinni toisissaan sisällä talossa, ja tuntuu kuin seinät puristuisivat heidän ympärilleen. Pojat menevät kontalleen ja ryömivät tyttöjen välissä haukkuen.

– Minä vihaan sitä, Kristine sanoo.

Sinä yönä, kun Nora nukkuu sängyssä painavan peiton alla Kristine käpertyneenä hänen kylkeensä kuin eläin onkaloonsa ja Susannen kuorsatessa ulosvedettävällä sohvalla, hän näkee unta siitä, että liukuu kolkallaan Lysgårdenin yllä kohoavien tuntureiden huipulla. Yö levittäytyy hänen ylleen, ja petolinnut kaartelevat kuin pilvet myrskysäällä, mutta pimeydestä huolimatta Nora näkee kaiken selvästi. Jalakset liukuvat jäljissä, tunturipolku kapenee, kallioseinämät painuvat yhteen hänen ympärillään, jolloin hän ei voi tehdä muuta kuin jatkaa eteenpäin. Lopulta kuilu avautuu, ja hänen on pakko pysäyttää kelkka, joka keikkuu vaarallisesti kuilun reunalla. Hänen edessään kolme suurta kalasääksä taistelee. Sitten Nora peruuttaa askel askeleelta takaisin tunturiseinämien väliin vetäen samalla kelkkaa narusta takaisin polulle, ja lopulta hän pystyy kääntymään hiljaisuuden keskellä. Hänen alapuolellaan laakso levittäytyy kullanhelkuisessa aamuauringossa, ja lumi on pakkautunut joukoksi valkoisia nukkekoteja, ja kaikkea ympäröi huumaavaa hiljaisuus.

Henkeäsalpaavan kaunis historiallinen romaani itsenäisestä naisesta miesten maailmassa.

Noran elämässä miehet ovat aina kohdelleet häntä kuin lasta – ensin Noran isä, sitten hänen aviomiehensä Torvald. Ja Nora on aina sopeutunut. Vain naiset ovat haastaneet häntä älyllisesti ja seksuaalisesti. Nora elää kaksoiselämää alistuvana vaimona ja itsenäisesti ajattelevana yksilönä.

Masennukseen taipuvainen Torvald muuttuu etäiseksi heidän esikoisensa syntymän jälkeen. Kallis hoitomatka Italiaan voisi auttaa, joten Nora väärentää isänsä allekirjoituksen ja ottaa lainan matkaa varten. Mutta mitä enemmän Torvald Italiassa palautuu, sitä enemmän valtaa hänellä on Noraan ja sitä tyhjemmältä Norasta tuntuu.

”Nora” pohjautuu Henrik Ibsenin mestariteokseen ”Nukkekot”, joka herätti aikoinaan kohun kritisoimalla naisten kahlehdittua asemaa. Merete Pryds Hellen romaani syventää Ibsenin legendaarisen päähenkilön kehitystarinaa kontrolloidusta työstä vapaaksi ja itsenäiseksi naiseksi.

Merete Pryds Helle (s. 1965) on tanskalainen kirjailija. Hänen esikoisteoksensa oli novellikokoelma ”Imod en anden ro” (1990).

Siitä lähtien hän on julkaissut novelleja, runoja, romaaneja, lasten- ja nuortenkirjoja, kuunnelmia sekä paljon, paljon muuta. Vuonna 2016 hän sai Politiken-lehden kirjallisuuspalkinnon ja Tanskan kirjakauppiaiden myöntämän Kulaiset laakerit -kirjallisuuspalkinnon romaanistaan ”Folkets skønhed”.